

Londra'dan Mektup

D i d e m C r o s b y

Uzay Kimyagerlerinin Hayalinin Peşinde Beagle II Soruşturması

Ocak ayında hâlâ bir umut vardı. Araçla her an bir bağlantı kurulabilirdi. Şubat ayı geldi. Yıllarını adadıkları uzay aracından hâlâ ses yoktu. Kabullenme zamanı gelmişti. Beagle II'nin yaşamı, görevini tamamlayamadan sona ermişti. İngiliz bayrağı altında Mars'ın yüzeyini analiz etmek, gezegende yaşam izine ilişkin bilgi sağlamak üzere yolculuğuna başlayan Beagle II'nin kayıpla birlikte, İngiliz bilim bakanı Lord Sainsbury bir soruşturma başlattı. Soruşturmanın amacı, başarısızlığın nedeni ve buna yol açan koşulların anlaşılmasıydı. Gizli tutulan raporun bir özeti geçtiğimiz ay açıklandı. Açıklamada yalnızca geçmiş değil, geleceğe ilişkin mesajlar da yer aldı: Beagle II yenilgisi Mars'a geri dönmek için engel değil. Beagle III, 2007 gibi yakın bir zamanda yola koyulabilir. İngiliz bayrağı altında mı yoksa Avrupa bayrağı altında mı, o henüz belli değil.

Geçtiğimiz beş-altı ay Prof. Colin Pillinger için hiç de kolay geçmedi. Yedi yıldır üzerinde çalıştığı Beagle II'yi Mars'ın hırçın atmosferinde yitirdiği yetmiyormuş gibi, medyanın da eleştirilerine göğüs germek zorunda kaldı. Konuk olduğu televizyon programlarında zaman zaman gazetecilerin saldırgan olarak da nitelenebilecek tavırlarıyla karşılaştı:

- Vatandaşın yaklaşık 25 milyon Sterlin değerindeki ödeneğini sarfettiğiniz böylesi bir başarısızlıktan sonra nasıl olur da 'gelecek sefere' diyebiliyorsunuz?

Pillinger omuz silkti:

- Bilim deneme yanılmaya dayalı. Beagle'da kullandığımız bilim ve teknoloji, dünya lideri. Yetmiş çok iyi mühendislerimiz var. Elimizde bu kaynaklar varken elbette Mars'a geri döneceğiz.

Los Angeles Times ise Pillinger'in görünümüne alay etti: Elvis favorileri ve uzun saçlarıyla, bu pasaklı uzay kimyagerinin bir kahramandan çok bir çiftçi görüntüsüne sahip olduğunu ve ineklerini beslemekten geriye kalan zamanını Mars'ta yaşama ilişkin ipucu bulduğunun hayaliyle geçirdiğini ileri sürdü. ESA'nın genel müdürü Dr. Southwood'un Pillinger hakkındaki yorumlarıysa şöyle:

- Pillinger makul bir adam değil. Onu ikna etmek olanaksız. Beagle'ı Beagle yapan da zaten bu. Eğer ikna edilebilir bir kişi olsaydı Beagle II asla olmazdı.

Pillinger, uzay kimyası konusundaki kariyerine 1969 yılında Ay'dan getirilen taş parçalarını inceleyerek başladı. O günden bugüne, uzayda yalnız olmadığımızın kanıtını bulma hayaliyle yaşadı. Bundan yedi yıl önceyse, 2003 yılında Avrupa Uzay Ajansı ESA'nın Mars'a bir uydur yollamayı planladığını öğrendiğinde, bunun Mars'ın yüzeyinde yaşamın izini aramak için biçilmiş kaftan olduğuna karar kıldı. Pillinger'in kulis etkinlikleri böyle başladı. Kitle iletişim araçlarını da başarılı bir şekilde kullanarak Avrupalı ve İngiliz bürokratlardan, bilim adamlarına ve mühendislere kadar karar aşamasında etkin kişilerin önce ilgisini

çektirdi, derken fikri sahiplenmelerini sağladı. Araca, Darwin'in tarihe geçen gemisi Beagle'ın adını verdi. Pop grubu Blur'un Beagle II ile özdeşleştirilecek bir melodi yazmasını sağladı. Ünlü çağdaş ressam Damien Hirst'ten aracın kameralarının kalibrasyonu için kullanacakları bir resim yapmasını istedi. Sanki herkes birisinin böyle bir fikirle ortaya atılmasını bekliyormuş gibi Pillinger'in hayalinin peşine takıldı. Kuşkusuz Beagle II'yi destekleme kararında NASA'nın Mars'a Spirit adlı aracı indirme planları da rol oynadı. Eğer ellerini çabuk tutarlarsa 2003 yılının Aralık ayında, Mars'a NASA'dan yaklaşık on gün önce inmiş olabilirlerdi.

Tüm bunlara karşın hükümetin sağladığı ödenek yine de kısıtlıydı. Projeyi destekleyebilecek kişilere ulaşabilmek için pek çok etkinlik düzenle-

di Pillinger. Sözelimi Kraliyet ailesine seminerler verdi; ünlü Chelsea çiçek gösterisinde sergi açtı; uzay araçları ve bunların teçhizatlarını imal eden şirketlerin yöneticilerine resepsiyonlar verdi. "Beagle'ı gerçekleştirebilmek için yapmayacağım şey yoktu" diyor Pillinger. Proje hem özel sektörden hem de devletten yarı yarıya maddi destek görmesine karşın ancak 50 milyon İngiliz Sterlini değerinde bir bütçeye sahip olabildi. Ne yazık ki bu, böyle bir proje için gerekenin çok altındaydı. Kimileri, bu ödeneğin NASA'nın uzay araçlarından birinin ancak civata ve somunlarına yeteceği yorumunda bulundu.

Yalnızca ödenek sıkıntısı yoktu ekibin önünde. Teknik bakımdan da pek çok zorluk vardı. Sözelimi Beagle II ve onu Mars'ın yörüngesine kadar taşıyacak olan Mars Express birarada tasarlanıp

üretilemedi. Bunun için ne zaman, ne de maddi olanak vardı. Ekip, her iki projeyi bir arada yürütmek yerine, paralel programlar geliştirdi. Ayrıca Beagle II'nin ağırlığı 60 kg ile sınırlandırılmıştı. Görevini de göz önünde bulundurunca bu, Beagle'ı minyatür araçlar sınıfına katıyordu.

Beagle II, Mars Express'ten ayrıldıktan sonra Mars'ın atmosferine yönelecek, zorlu inişini tamamlayacak, sonra kapağını açacaktı. Bundan sonra güneş enerjisiyle enerji üretecek sistemler yardımıyla Beagle'ın mini laboratuvar ekipmanları altı ay süreyle Mars'ta yaşamın izini bulmaya çalışacaktı. Şimdiye kadar elde edilen bulgular Dünya'ya getirilen taş parçaları, ya da Dünya'da bulunan meteorlara dayanıyordu. 1997 yılında NASA'nın Pathfinder'ı gezegenin kızıl tozu yüzünden örnek toplayıp bunları incelemekte başarısız olmuştu. Bu kızıl toza karşı zırhlarla donatılmış Beagle, eğer görevini yerine getirebilseydi, bu bağlamda bir ilk olacaktı. Peki yalnız giden neydi?

Pillinger'e göre Beagle II'nin kaybı o sırada Mars'ta beliren sıcak hava dalgasıyla ilişkili. Sıcak hava dalgası yüzünden, Mars'ın atmosferi beklediklerinden daha seyrekti. Böylece tüm hesaplamalar yanlış çıktı; Beagle II atmosfere girdiğinde yavaşlayamadı. Buna bağlı olarak, büyük olasılıkla, hava yastıkları ya açılmadı ya da çok geç açıldı. Beagle'dan yaklaşık bir hafta sonra Mars'a ulaşan NASA'nın Spirit adlı aracı da atmosferin beklenenden daha seyrek olduğu verisini doğruladı.

Projede neyin yanlış gittiği sorusu, bilim bakanı Lord Sainsbury'nin çağrısıyla bağımsız bir kurulca da yanıtlanmaya çalışıldı. Kurulun hazırladığı gizli raporun yalnızca dört kopyası basıldı. Gerçek Beagle'a yatırım yapan 100'den fazla şirketin isimlerinin duyurulmasının, endüstriyi yaralama olasılığı. Raporu yayımlamak yerine, kurul, raporda yer alan 19 öneriyi basınla paylaştı. Bu 19 öneri kimin nerede hata yaptığını açıklamaktan çok tasarımı ve üretim sürecinde sakınılması gereken noktaları içeriyor. Bir bakıma Beagle III'ün yolunu hazırlıyor. Ama Londra'da parlamento raporun gizliliğinden kuşkulananmış durumda. Bu kez parlamento Haziran ayında yeni bir soruşturma başlattı. Acaba hükümet Beagle II'ye ayırdığı bütçede daha cömert davranıyorsa şimdi Beagle II tek parça halinde görevini yerine getiriyor olabilir miydi?

Tüm bu soruşturmalar, Beagle III'ün yaşam kazanıp kazanmayacağı tartışmaları süredursun, kulisler yapıldı, ekip Beagle II'nin bir fotoğrafını çekebilmek için harıl harıl çalışıyor. ESA bunu Mars Express aracılığıyla yapmaya çalışırken, NASA da ESA'ya 'yardım' olsun diye Beagle II'yi bulmaya çalışıyor. ESA ile NASA arasında bu rekabete dayanan 'yardımlaşma' sürdükçe Avrupa'nın yakın bir gelecekte Mars'a dönmesi hiç de şaşırtıcı olmayacak.